

8. International Paralympic Committee. Tokyo 2020 Paralympic Games Qualification Regulations. Revised Edition – 2021.
<https://nocnsf.nl/media/3285/tokyo-2020-paralympic-games-qualification-regulations-wheelchair-rugby.pdf>

9. Fife G.P., David M.S., Lee S.-Y. Injury incidence and severity at the 5th World Para-Taekwondo Championships // Official Journal of the Korean Academy of Kinesiology. – 2017. – Vol. 19. – P. 45–53.

FUTBOLCHI QIZLARNING TEXNIK-TAKTIK HARAKATLARI SAMARADORLIGI O‘RTASIDAGI O‘ZARO BOG‘LIQLIKNI ANIQLASH

M.G.Muxammadov
p.f.b.f.d. (PhD)
Alfraganus universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada futbol sport turi bilan shug‘illanuvchi qizlar jamoasining texnik-taktik harakatlarini aniqlash va o‘zaro taqqoslash orqali ustunlik va kamchiliklarni aniqlashga qaratilgan ma‘lumotlar keltirilgan. Mazkur maqoladagi ma‘lumotlar murabbiylar uchun texnik-taktik harakatlarni rivojlantirishga qaratilgan mashg‘ulot samaradorligini aniqlash uchun uslubiy manba bo‘lib xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: Futbol, sport, qizlar, umumiy, zarba, taktika, texnika, to‘p, mashg‘ulot.

Аннотация: В данной статье представлена информация, направленная на выявление преимуществ и недостатков путем выявления и сравнения технико-тактических действий женской команды, занимающейся футболом. Информация в данной статье служит методическим ресурсом для тренеров по определению эффективности тренировок, направленных на развитие технико-тактических действий.

Ключевые слова: Футбол, спорт, девушки, общий, удар, тактика, техника, мяч, тренировка.

Abstract: This article presents data aimed at identifying advantages and disadvantages by identifying and comparing the technical and tactical actions of the girls' football team. The information in this article serves as a methodological resource for coaches to determine the effectiveness of training aimed at developing technical and tactical actions.

Key words: Football, sports, girls, general, shot, tactics, technique, ball, training.

Kirish. Ózbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 7- apreldagi PQ-115-son “Ózbekistonda ommaviy va professional futbolni xar tomonlam rivojlantirishning qo‘shimcha chora-tadbirlari to‘g‘risidagi” Qarorining chiqarilishi, Ózbekiston futbolining yanada rivojlanishida katta ahamiyat kasb etmoqda. Bugungi kunga kelib mamlakatimizda faoliyat olib borayotgan futbol jamoalari moddiy texnik bazasi takomillashtirildi va infratuzilmaviy rivojlanishi ta‘minlanmoqda. Jumladan har bir jamoa qoshida ayollar futbol klublarining tashkil etilayotgani ham yuqoridagi fikrlarni tasdiqlaydi.

Zamonaviy futbol o‘ta tezkorligi va katta g‘ayrat talab qiluvchi sport o‘yinlari turiga mansubdir. Yuqori texnik-taktik mahoratga sazovor bo‘lish uchun birinchi navbatda futbolchilarning jismoniy sifatlari mukammal darajada rivojlangan bo‘lishi kerak. Mazkur sifatlarni o‘yin fikrlovi birligidagi boshqarilishi musobaqa g‘alabasini ta‘minlaydi.

Tadqiqotning maqsadi - Yosh futbolchi qizlarning jismoniy tayyorgarligini va musobaqa faoliyatini nazorat qilish.

Tadqiqot vazifalari:

- Musobaqalarga tayyorlov davrlarida futbolchi qizlarni jismoniy, texnik tayyorgarlik darajalarini aniqlashtirish.

- Futbolchi qizlarning musobaqa faoliyatlarida umumiy harakatlarni tahlil qilish.

Olingan natijalar tahlili. Futbolchini tayyorgarligida integral ko‘rsatkich bo‘lib, sport natijasi hisoblanadi va u texnik-taktik xarakterlarni samarali bajarilishi maxsus jismoniy tayyorgarligi va boshqa bir olimlarga bog‘lik bo‘ladi. Shu munosabat bilan nazariya va amaliyotlar maxsus jismoniy tarbiya va texnik tayyorgarlik darajasi orasidagi o‘zaro bog‘liklikni o‘rganish ahamiyatlidir.

Tezlik-kuch sifatlarini yaxshi rivojlanganligida futbolchilar yukoridagi (havoda) to‘p uchun bo‘ladigan baxslarda ko‘prok ijobiy natijalarga erishishadi. Buni futbolchini kanchalik yuqoriga sakray olishi va shu bilan havoda to‘p uchun kurashda ko‘proq yutib chiqish ehtimoli bilan izohlasa bo‘ladi.

Tezlik-kuch sifatlarini rivojlanganligida futbolchilar “to‘pni raqibdan olib qo‘yish” texnik priyemida ham yaxshi natijalar ko‘rsatishi mumkin. “Raqibni aldab o‘tish” texnik priyemini samarali foydalanilishi ham tezlik-kuch jismoniy sifatini rivojlanganligiga bog‘lik bo‘ladi.

400 m ga yugurishda yaxshi natijalar ko‘rsatgan futbolchilar o‘yin davomida “raqibga nisbatan to‘pga ilgari egalik qilish» texnik priyemni samarali foydalanishlarini kuzatiladi.

Xulosa qilib aytganda, tezlik-kuch sifatlarini qay darajada rivojlanganligidan futbolchilarni “rakibdan to‘pni olib qo‘yish», “raqibga nisbatan to‘pga ilgari ega bo‘lish”, “raqibni aldab o‘tish”, “havodagi to‘plar uchun kurash”, va “darvoza tomon zarba berish” texnik priyemlarini samarali foydalanishiga shunchalik ta‘sir etadi.

16 yoshli futbolchi qizlarni tayyorlashda maxsus jismoniy tayyorgarlik darajasini oshirish maksadida, o‘quv-mashg‘ulot jarayonlarida musobaqa tizimini aks ettiruvchi mashqlardan foydalanish tavsiya etiladi.

Tadqiqotlar davomida biz tomondan futbolchilarni musobaqa faoliyatidagi pedagogik kuzatishlar olib borildi. Kuzatishlar davomida futbolchilarni bir qancha ko‘rsatkichlari o‘rganildi. Jumladan futbolchilarni har xil xarakterga ega bo‘lgan to‘p uzatishlari, raqib to‘pni olib qo‘yishlari, to‘pni yo‘qotganliklari, darvoza tomon zarba berishganlik tomonlari pedagogik nazorat qilinib, qayd qilingan. Olingan natijalar tahlil qilingan.

Jadvallarda futbolchilarni turli xarakterdagi to‘p uzatishlari ko‘rsatib o‘tilgan.

1-jadval

16 yoshli futbolchi qizlarni musobaqa faoliyatidagi pedagogik kuzatish natijalari

Bo‘limlar	To‘p uzatishlar				Jami	Havodan uzatish	Yerdan uzatish
	orqaga	yonga	oldinga	oldinga harakatda			
I bo‘lim	58	62	42	13	175	64	111
II bo‘lim	48	42	34	11	135	57	78
Jami	106	104	76	24	310	121	189

Ko‘p olimlar o‘z ishlarida shuni takidlashadikidiki, yosh futbolchilarni musobaqa faoliyati natijalarini yuqori bo‘lishida, asosiy xal qiluvchilar bilan yuqori texnik va maxsus jismoniy tayyorgarliklar hisoblanadi. Bu o‘z navbatida yosh futbolchilarni tayyorlaydigan murabbiylarga, o‘quv-mashg‘ulot jarayonlarida kompleks tayyorgarlikka e‘tibor berishni takozo etadi.

2-jadval

16 yoshli futbolchi qizlarni musobaqa faoliyatidagi zonalar bo‘yicha to‘pni uzatish harakatlari

Bo‘limlar	To‘pni uzatish		
	I-zona	II-zona	III-zona
I bo‘lim	79	66	30
II bo‘lim	58	48	29
Jami	137	114	59

3-jadval

16 yoshli futbolchi qizlarni musobaqa faoliyatidagi to‘p yo‘qotishlarni zonalar bo‘yicha ko‘rinishi

Bo‘limlar	To‘pni yo‘qotish			JAMI
	I-zona	II-zona	III-zona	
I bo‘lim	10	19	10	39
II bo‘lim	13	22	15	50
Jami	23	41	25	89

Lekin shuni aytish kerakki, u yoki bu jismoniy sifatni rivojlanganligi musobaqa faoliyati samarasini yuqori bo‘lishiga kafolat bermaydi. Yosh futbolchilar tomonidan texnik amallarni mukammal qo‘llanishi ham, turli darajadagi musobaqalarda muvaffaqiyatli ishtirokini ta’minlay olmaydi. Chunki bunga bir qator olimlarning ta’siri bo‘lishi mumkin bo‘ladi.

Xulosa o‘rnida ma’lum bo‘ldiki maxsus jismoniy sifatlarni yosh futbolchilarda rivojlantirish va mukammallashtirishga qaratilgan reglamentlashgan mashg‘ulot dasturlarini yo‘qligi, o‘quv-mashg‘ulot jarayonini kerakli bo‘lgan darajada olib borishga yo‘l qo‘ymayapti.

Musobaqa faoliyati kuzatilgan, yosh futbolchilarga nisbatan quyidagilar xarakterli bo‘lgan;

- texnik-taktik harakatni har taraflamaligini yetarli bo‘lmaganligidir;
- maqsadsiz to‘pni olib yurish va raqibni aldab o‘tishlarni o‘rinsiz qo‘llash va shu bilan jamoani hujumdagi harakatlarini sokinlashtirishga olib borish;
- o‘yinchilarni pozitsiyani to‘g‘ri tanlay olmasligi;
- hujum harakatlarini samarasiz yakunlash;

Olingan natijalarni tahlili shuni ko‘rsatyaptiki, qanchalik maxsus jismoniy sifatlar rivojlangan bo‘lsa, shuncha u tomonidan bajaradigan individual texnik-taktik harakatlarni samaradorligi yuqori bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasining 2025-yil 21-avgustdagi PQ-262-son “O‘zbekistonda futbol sohasini raqamlashtirish va ommaviylikini yanada oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” gi qarori.
2. Abduraxmonovich A.S. Adaptiv jismoniy tarbiya va sport turlariga nogironligi bo‘lgan sportchilarni saralash metodikasi. //Research Focus. – 2025. – T. 4. – №. 1. – C. 93-98.
3. Matnazarov X.Yu. Yosh suzuvchilarni dastlabki ixtisoslik bosqichida saralash uslubiyatini takomillashtirish //p.f.b.d.,(PhD) avtoref., Chirchiq. – 2021. – T. 26.
4. Musayev B.B. Sport metrologiyasi, o‘quv qo‘llanmasi, Toshkent, Navro‘z nashriyoti, 2015, 199 b.
5. Muxammadov M.G., Usmonov M. Yosh futbolchi qizlarning tezkor kuch sifatlarini tahlil qilish //Академические исследования в современной науке. – 2022. – T. 1. – №. 18. – C. 28-30